

SZUMIŁO, Mirosław. *Tajni księza. Historia nielegalnego pobytu słowackich werbistów w Polsce w latach 1957 – 1964.* Warszawa : Wydawnictwo Instytutu Pamięci Narodowej, 2022. 296 s. ISBN 978-83-8229-495-8.

Pozadie monografickej práce Mirosława Szumiła tvoria osudy troch slovenských verbistov (rehoľníci Spoločnosti Božieho Slova) – sú to Štefan Horváth, Jozef Šabo a Róbert Borík. V rokoch 1957 – 1958 utiekli do Poľska, kde tajne dokončili teologické štúdiá a biskup Lucjan Bernacki ich v Hnezdne vysvätil za kňazov.

Katolícka cirkev patrila medzi najväčších nepriateľov komunistického režimu v krajinách sovietskeho bloku, a preto sa stala terčom tvrdých represíí a perzekúcií. Jeden z rozhodujúcich úderov voči nej sa v Československu uskutočnil v roku 1950 pokusom o likvidáciu rehoľných domov a rehoľného života. Rehoľné rády museli prestať oficiálne existovať a boli nútené prejsť do ilegality. V Poľsku došlo k obdobnému zásahu až v roku 1953, no stav najtvrdších represálií a prenasledovania trval len tri roky. V dô-

sledku politického uvoľnenia v roku 1956 a prepustenia prímasa Stefana Wyszyńskiego z väzenia získala poľská cirkev opäť pomerne široké možnosti fungovania a zachovala si nezávislosť od štátu. Cirkev v Československu sa ocitla v oveľa zložitejšej situácii, silne oslabená a podriadená úradnej kontrole. Mužské rehoľné rády ostávali v ilegalite a možnosti duchovného napredovania – zloženie doživotných rehoľných sľubov a kňazská vysviacka sa im ponúkala jedine v zahraničí.

Traja verbisti si pre naplnenie svojich duchovných cieľov vybrali Poľsko práve pre tamajšie liberálnejšie podmienky koncom 50. rokov, ale aj kvôli geografickej a rečovej príbuznosti. Poľské katolícke kruhy vytvorili podmienky na organizovanie tajných kňazských vysviacok, čo rehoľníci z Československa naplno využili.

Mirosław Szumiło vychádza z viacerých zdrojov sekundárneho charakteru (napr. aj slovenskej štúdie Tomáša Gerboca a Martina Lacka uverejnenej v časopise *Pamäť národa* 1/2014 – *Šesť rokov v poľskom podzemí: ilegálna cesta rehoľníkov Štefana Horvátha SVD, Jozefa Šaba SVD a Róberta Boríka SVD za kňazstvom*), no základnou bázou boli pre neho archívne dokumenty Bezpečnostnej služby Poľskej ľudovej republiky, československej Štátnej bezpečnosti, ako aj správy a spomienky slovenských verbistov.

Práca je členená na päť kapitol. Prvé dve tvoria vstup do problematiky, obsahujú vykreslenie situácie katolíckej cirkvi v Československu po roku 1945, prejavy represíí zo strany štátnych orgánov i náčrt pomoci poľskej katolíckej cirkvi cirkvi v Československu po roku 1956. Ďalšie tri nosné kapitoly sa zaoberajú konkrétnymi osudmi Štefana Horvátha, Jozefa Šaba a Róberta Boríka od okolností ich úteku do Poľska, tajnej vysviacky v Hnezdne, obdobia ukrývania, úspešnej snahy poľskej Bezpečnostnej služby po ich dolapení, vydanie do Československa až po ich životné osudy po prepustení z väzenia. Hlavným motívom troch mladých Slovákov utiecť do Poľska bola túžba stať sa kňazmi a ísť na misie. Za kňazov vysvätení boli, ale druhý cieľ nedosiahli. V roku 1968 Borík emigroval do Rakúska, no bol príliš starý na to, aby sa stal misionárom. Šabo a Horváth sa museli vysporiadať s ťažkosťami výkonu svojej kňazskej služby v komunistickom Československu. Všetci traja sa však dožili pádu režimu a následne aj vzniku samostatného Slovenska.

Práca Mirosława Szumiła *Tajni księża. Historia nielegalnego pobytu słowackich werbistów w Polsce w latach 1957 – 1964* predstavuje historické mapovanie pomoci poľských katolíkov (duchovných i laikov) prenasledovanej cirkvi v Československu a možno ju považovať za vydarenú monografiu rozširujúcu obzor cirkevných dejín u nás i u našich susedov v Poľsku.

Peter Kovaľ